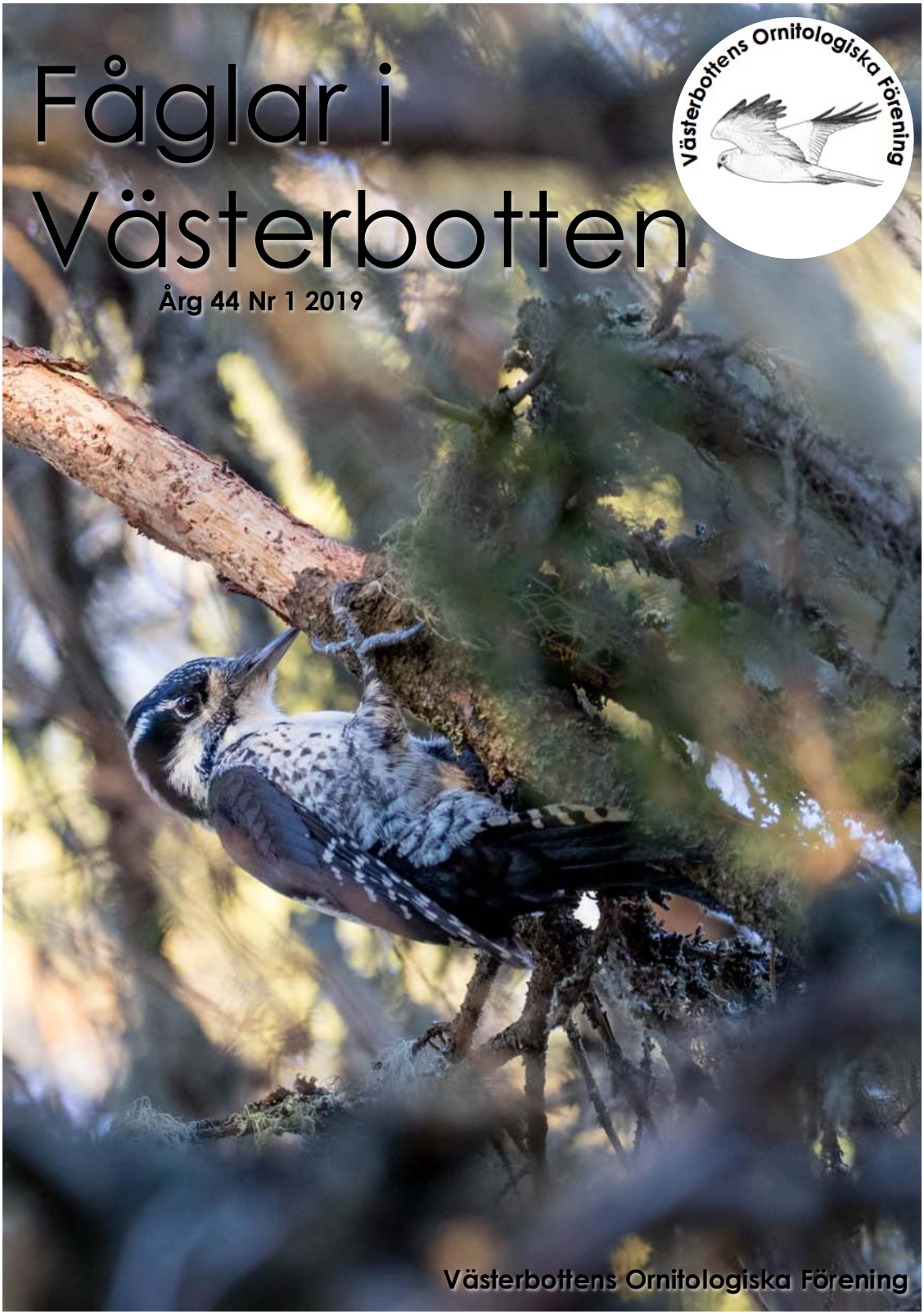
Fåglar i Västerbotten

Årg 44 Nr 1 2019

Västerbottens Ornitologiska Förening

Innehåll FiV nummer 1, 2019

3 Gåspennan
Albin Enetjärn

4 Häckande fåglar i Umeälvens deltaområde 2018, samt en jämförelse med 1997 års inventering
Christer Olsson

17 Ume Bird Race – nu större än någonsin
Isak Vahlström

19 Riksinventering berguv 2019 & 2020
Niklas Andersson

20 Inbjudan till BirdLife Sveriges riksstämma 2019

21 Inbjudan till VOF:s årsmöte 2019
Jonas Gustafsson

22 Sällan skådat
Albin Enetjärn

24 Grappos alternativa fågelfakta – #3 Nötväckan
Andreas Garpebring

25 Skådarprofilen
Pontus Wennesjö

Fåglar i Västerbotten

Utgiven av Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF).

Fåglar i Västerbotten är VOF:s medlemstidning och utkommer med 3 nummer + fågelrapporten för landskapet Västerbotten varje år.

Tidningen är beroende av att medlemmarna själva är med och bidrar med artiklar, då allt arbete med tidnignen görs på ideell basis. Tidningen har högt i tak och både artiklar med vetenskaplig liksom med populärjournalistisk prägel är välkomna. Har du en fågelrelaterad artikel på lager? Kontakta någon i redaktionen!

FiV redaktionen

Albin Enetjärn (Ansvarig utgivare, redaktör)
Älvans väg 127, 907 50 Umeå
albinenetjarn@gmail.com
076-1335049

Isak Vahlström (Redaktör)
isak.vahlstrom@gmail.com
073-8052848

Niklas Andersson (Redaktör)
idunarama@gmail.com
070-3886353

VOF:s styrelse jan uari 2019

Jonas Gustafsson (Ordförande)
Lundavägen 2, 903 20 Umeå, 070-2544319
vofstyrelsen@gmail.com

Jan Eriksson (Kassör)
Bertil Strömberg (Sekreterare)
Niklas Andersson (Vice ordförande)
Albin Enetjärn (Ledamot)
Dag Österlund (Ledamot)
Agnes Eriksson (Ledamot)
Jan-Erik Wallin (Suppleant)
Hanna Eriksson (Suppleant)

VOF

Är en länsförening bunden till BirdLife Sverige (Sveriges Ornitologiska Förening). Lokala fågelföreningar finns i Skellefteå och Umeå. VOF arbetar för att främja fågelskydd och fågelstudier i Västerbottens län samt att öka kontakten mellan fågelintresserade i länet. Uppgifter gällande medlemskap såsom kostnader och betalningsanvisningar finns på hemsidan; www.vofnet.se. Alla medlemmar (exkl. familjemedlemmar erhåller tre nummer av tidskriften Fåglar i Västerbotten samt fågelrapporten för landskapet Västerbotten varje år.

Omslag: Framsidan: Tretåig hackspett. Foto: Niklas Andersson
Baksidan: Större turturduva. Foto: Niklas Andersson

Gåspennan

Albin Enetjärn

Så var året 2019 och ännu ett Ume Bird Race har både kommit och gått. För undertecknad blev det ett sabbatsår då studier och annat kom i vägen. Att köra orekat är nämligen inget alternativ! Jag skänkde dock deltagarna, främst miljölagen, en stilla tanke när jag vaknade på morgonen den 19:e januari och såg temperaturen på termometern, januari var onekligen kall i år.

Men i bistra vintertider när diversiteten ute kanske inte är vad den brukar vara så kan man ju alltid ägna sig åt annat, varför inte att grotta ner sig i litteratur? Som till exempel den fylliga och högst intressanta rapport om flaskhalsar för termikflyttare som i skrivande stund är helt nysläppt. Per Hansson (före detta redaktör för FiV, ska tilläggas) har gjort ett gediget arbete med att kartlägga elva nordiska termikflyttares nyckelpassager under vår- och höstflyttningen. Representerade finns bland annat kungsörn, fjällvråk och trana. Ett av de totalt nio områden som pekas ut som viktiga i ett fennoskandiskt perspektiv är vårt eget Norra Kvarken, det vill säga passagen mellan södra Västerbottenskusten, Holmöarna och Vasaskärgården. Förhoppningarna är att rapporten ska kunna användas som underlag för beslutsfattare vid exploateringsfrågor som berör fåglar. Den stora mängden sträckobservationer, vilka har hämtats in från vårt svenska Artportalen och grannländernas motsvarigheter, utgör ett omfattande kvantitativt dataset och det är nu upp till alla oss fågelbeskyddare att se till att denna kunskapsmängd implementeras även i praktiken så att till exempel vindkraftverk inte byggs på fel platser för våra fåglar.

För den som är intresserad finns rapporten med titeln "Flaskhalsar för hotade termikflyttare i Fennoskandien" tillgänglig att ladda ner på hemsidan för Arktiskt centrum, Umeå universitet.

En annan beundrandsvärd och högkvalitativ textmängd har producerats av Christer Olsson, som i det här numret ger oss en utförlig sammanställning av häckande fåglar i Umeälvens delta utifrån inventeringar som gjordes våren och sommaren 2018. I artikeln bjuds vi också på en jämförelse med den senaste heltäckande inventeringen som gjordes 1997. Stort tack Christer och stort tack även till alla andra som på något sätt bidragit till detta nummer av "Fåglar i Västerbotten".

Trevlig läsning!

/Redaktör'n

Häckande fåglar i Umeälvens deltaområde 2018, samt en jämförelse med 1997 års inventering

Christer Olsson

INLEDNING

Att ett rikt fågelliv bildas i floddeltan är inget som är unikt för Norrland, Sverige eller ens Europa. Vi finner i Mississippiflodens utloppsområde fantastiska fågelmiljöer, både för rastande och häckande fåglar och det samma kan sägas om Nilen och många andra stora och välkända floder. I Europa finner vi motsvarigheter i Rhonedeltat i Frankrike, Guadalquivirdeltat i Sydspanien och Donaudeltat i Rumänien – sannolikt vår världsdels tre viktigaste fågelområden.

Det närmaste vi i Sverige kommer dessa internationellt erkända och omistliga fågelområden är Umeälvens deltaområde. Stora floder som Dalälven och Luleälven har utloppsområden som sällan låter tala om sig i fågelsammanhang. Indalsälvens utloppsområde nära Sundsvall och Skellefteälvens mynningsområde är det närmaste vi kommer vårt Umeälvsdelta vad det gäller att uppvisa ett rikt fågelliv i denna typ av miljö i vårt land. Dock står nationellt sett Umeälvens deltaområde i en klass för sig i detta avseende. Att den gör det som rastområde för våtmarksbundna fågelarter har vi vetat sedan åtminstone 1930-talet. I mitten av 1980-talet gjorde den tidigare umeornitologen Johan Elmberg en översiktlig inventering av deltat häckande och rastande fåglar, som visade på områdets förträfflighet som häckningslokal för våtmarksbundna fågelarter. Detta var faktiskt det första egentliga försöket till en heltäckande häckfågelinventering av detta sedan länge av ornitologer välbesökta fågelområde.

På initiativ från Miljökontoret vid Umeå kommun gjorde så undertecknad 1997 den första heltäckande och detaljerade häckfågelinventering av hela det egentliga deltaområdet. Det kan synas märkligt att det tog så lång tid innan så skedde, kanske har en viss hemma blindhet från ansvariga myndigheter medfört att så inte skett. Har man i sin närhet ett i många stycken lättillgängligt område där det alltid myllrat av fåglar blir det kanske med tiden naturligt att anta att så är det kanske på många andra håll i vårt land och kommer så att förbli. Detta kan anas mot bakgrund av att både nationell och internationell expertis i långa tider värderat området och dess skydd mycket högt. Deltaområdet kom exempelvis tidigt med på listan över Important Bird Areas, där Europas främsta fågellokaler presenteras. Tillika finns Umeälvens deltaområde med på den så kallade CW-listan, som innefattar de mest skyddsvärda våtmarksområden som står att finna.

Likaså tog det märkligt lång tid innan ett mer omfattande skydd av deltaområdet kom till stånd. Det var första efter det att Botniabanan byggdes, som skär tvärs igenom områdets norra delar, som ett permanent reservat fick sin slutgiltiga formgivning 2008. Innan det har hoten mot området varit många, med bland annat planer på gigantiska vägbankar över Villanäs våtmarker, omfattande muddringsarbeten och annat som hade försämrat områdets ornitologiska kvaliteter i grunden. Före 2008 var det faktiskt bara ön Stora Tuvan och delar av Lill-Tuvan som officiellt var naturreservat.

En mycket stor andel av Västerbottens samlade stam av skäggdopping häckar i Umeälvens deltaområde. Totalt karterades 23 revir i området 2018. Foto: Christer Olsson

Inga initiativ har veterligen tagits sedan 1997 för att följa upp den heltäckande inventering av Umeälvens delta som då gjordes av undertecknad, men 2018 fick jag tacknämligt nog möjligheten att genomföra den efterlängtade uppföljning tack vare medel från Alvins fond. Denna inventering är så långt det bara är möjligt en uppföljning med helt likartade metoder, områdesindelningar och tidsomattning. Dock har naturen förändrats på ett delvis drastiskt sätt inom själva området. I samband med bygget av Botniabanan skapades stora, öppna strandängar norr om Västerfjärden, där det tidigare hittades både gammal naturgranskog och tättväxande fuktig slymark. Ett mycket viktigt inslag i dessa kompensationsåtgärder var anläggning av två dammar för främst fågellivets fromma strax norr och söder om järnvägen. Naturliga processer som landhöjning, ökade förbuskning i strandnära områden, ökad invandring av gran i naturskogsområdena och sedimentationsprocesser av älvslam med tillhörande öbildningar fortgår oavbrutet i området. Andra faktorer som påverkar fågellivet i området är det ökande antalet fritidshus i direkt anslutning till deltat, flera av dem numer permanentboenden, samt därtill hörande båt- och vattenskotertrafik under sommarmånaderna. Nämnas i sammanhanget kan också att jakttrycket på områdets änder kraftigt minskat sedan 1997 samt att E12 förflyttats från östra till västra sidan av deltaområdet.

Den oro som fanns 1997 över att reservatsbildningen inte skett är nu ett minne blott och de enda större ingrepp som förhoppningsvis kommer att ske inom det här aktuella inventeringsområdet är från länsstyrelsens sida och då i form av riktade naturvårdsåtgärder. Må det bara inte ta lika lång tid innan det att denna, 2018 års häckfågelinventering, får en uppföljning.

Endast ett revir av mindre hackspett karterades inom inventeringsområdet 2018, mot fem revir 1997. Detta kan åtminstone delvis förklaras med granens kraftiga intrång, på de för arten viktiga lövträdens bekostnad, inom flera av de gamla reviren. På bilden en hona.
Foto: Christer Olsson

INVENTERINGSMETODER
Den inventeringsmetod som använts är en modifierad variant av klassisk linjetaxering. Delområde efter delområde har vandrats längs räta linjer från norr till söder med hundra meters lucka mellan linjerna. Detta har skett under bästa häckningstid i juni och endast genomförts dagar utan nederbörd, med god sikt och på sin höjd måttliga vindar. Alltså vad som kan anses vara optimala förhållanden för att kunna inventera så stor del av fågelpopulationen i det besökta området som möjligt.

Därefter har vid ett senare tillfälle i juni och början av juli varje delområde åter genomkorsats på samma vis, enligt samma linjer med protokoll och karta från föregående inventeringstillfälle i handen. På ställen där det rått oklarhet om individantalet av tätt häckande arter (lövsångare och trädgårdssångare exempelvis) har detta försökts redas ut vid inventeringstillfälle nummer två. Dessutom har vid inventeringstillfälle nummer två alla revir som så återfanns men inte noterades vid inventeringstillfälle nummer ett lagts till.

Förutom dessa linjetaxeringar har ett antal riktade inventeringsinsatser gjorts. Vid ett tillfälle (1 april 2018 mot 2 april 1997) har alla lämpliga miljöer inom inventeringsområdet genomlyssnats efter spelande ugglor. Under perioden 5 – 28 april (5 – 29 april 1997) har de olika delområden fått sig sju eftersök efter revirhävdande hackspettar med hjälp av uppspelade hackspettstrumningar. Även tidigt revirhävdande och i juni i regel svårfunna arter som vissa rovfåglar, skogshöns, mesar, kråkfåglar, domherre och korsnäbbar har då registrerats. Två sena kvällsbesök gjordes i andra halvan av maj för att inventera fåglar som huvudsakligen är nattaktiva/nattsjungande

såsom beckasiner, morkulla, jorduggla och trastar.

Linjetaxeringarna enligt den ovan beskrivna modellen genomfördes 6 juni – 27 juni (2 – 26 juni 1997), de uppföljande linjetaxeringarna 29 juni – 3 juli (28 – 30 juni 1997) och de fyra nattliga exkursionerna under perioden 24 juni – 4 juli (15 – 28 juni 1997). Slutligen gjordes riktade inventeringar inom hela inventeringsområdet vid sju tillfällen 12 – 29 juli (16 – 31 juli 1997) för att söka efter andkullar och ungar av främst vadare, tärnor och måsar. Inalles genomfördes precis som 1997 34 inventeringstillfällen. Som framgår av ovanstående data är inventeringsmetoder, tidpunkter och omfattning synnerligen likvärdiga och högst jämförbara mellan 1997 och 2018.

Vid 1997 års inventering räknades rastande gäss, svanar, änder och vadare i området vid åtta tillfällen i maj. Detta moment togs bort från 2018 års inventering, eftersom den uppgiften sedan flera år omsorgsfullt sköts av Umeälvsdeltats fältstation.

OMRÅDESBESKRIVNING

Umeälvens deltaområde utgörs av ett 13 kvadratkilometer stort område där den avgörande delen består av vatten. Hela området är mycket flackt, så när som på det 18 meter höga Bergön – en bergknalle intill Obbolavägen i områdets nordvästra del. Deltat består i huvudsak av två armar av Umeälven, Västerfjärden och Österfjärden, mellan vilka Obbolaön är belägen. I den större av dem, Österfjärden, nybildas öar i en ständig process på grund av landhöjningen samt sedimentationsprocesser. De största öarna är Stor-Sandskär, Lill-Sandskär, Hedmansgrundet, Flisbergsgrundet samt Stora Tuvan, vanligen kallad bara Tuvan. Alla dessa ligger i deltats norra och mellersta delar. I södra delen av Österfjärden hittar vi öbildningarna Holmen, Lövskär och Lill-Lövskär. Den enda ön av betydelse i Västerfjärden är Lunnagrundet.

Hela tiden nybildas öar och grund

Storskrakar håller sig kvar i Österfjärdens södra delar ända fram till dess att isläggning sker. Foto: Christer Olsson

genom den de processer som nämnts ovan, landhöjning och sedimentation. Älven transporterar nämligen enorma mängder slam, vilket till viss del lägger sig till ro främst i Österfjärden. Under ett normalår beräknas den transporterade slammängden till 127 000 ton (Hörnberg 1970). Men även människan har aktivt påverkat flödet högst väsentligt i Österfjärden. Åren 1898 – 1899 avlägsnades en större del av Flisbergsgrundet för att omdana älvens huvudströmfåra i en västligare bana. Olika typer av muddringar för sjöfartens bästa har också genomförts under årens lopp.

Vattenståndet i deltaområdet regleras av havsvattenståndet och Umeälvens vattenföring i en komplex samverkan. Havsvattennivån styrs främst av väderförhållanden medan älvens vattenföring regleras av nederbördsmängden i avrinningsområdet och snösmältningen vår och försommar, samt av hur mycket vatten som släpps från vattenmagasinen uppströms. Under ett normalår kan man räkna med en amplitud i vattennivå på cirka en meter. I stora delar av området är strömhastigheten mycket låg, vilket underlättar avlagringen i exempelvis östra delarna av Österfjärden.

Isen börjar normalt att lägga sig i deltaområdet från mitten av november och när april nått sin mitt brukar de första små vakarna synas vid Stor-Sandskär, Stora Tuvan och Flisbergsgrundet. Helt rent från is blir området normalt kring första veckan i maj. Södra delen av Österfjärden kan dock många år vara i princip helt isfri till efter nyåret och går ofta upp i slutet av mars. Detta eftersom Umeå hamn i Holmsund, närmare utloppet i havet, hålls mer eller mindre isfri om vintern inte är alltför kärv.

Deltaområdet strandängar var i gångna tider beten och våtmarksslåtter bedrevs. Stora områden av strandängarna användes till bete åt kreaturen. Nära där Villanäs fågeltorn ligger idag fanns mot slutet av 1800-talet en fäbodplats. Vid denna tid fanns torkningsplatser för slåtterskörden

Västerfjärdens inre del under torrsommaren 2018 – vid normalvattenstånd sträcker sig vattnet ända från nedre bildkanten och bort mot skogskanten i fjärran! Foto: Christer Olsson

vid Stor-Nabbviken. Innerskäret och Ytterskäret är gammal betesmark – en gång i tiden gick åkermarken ända fram till nuvarande Sundshålet.
Stora Tuvan var under en tid av det tidiga 1900-talet betesplats för regementet K4:s hästar. Under första hälften av 1900-talet var ön även en viktig uppsamlings- och hopsamlingsplats för älvflottat timmer och ända fram till 1972 kunde man här se stora timmerhopar ligga lagrade här. Spår hittas ännu i hela deltaområdet av flottningsepoken, eftersom gammalt timmer ligger ilandflutet här och där och kan ses ännu en tid innan det för evigt multnar ner. Runt Stora Tuvan hittar man i den stora älvfåran ännu rester av hopsamlingsplatser för timret. De sista byggnader på ön som påminde om flottningsepoken, som länge var en viktig del av öns profil, revs 2016. I Västerfjärden kan man alltjämt 2018 på några håll se gamla stenrösen i vattnet som en gång varit flottningskistor, kring vilka bommarna som ledde timret förankrades. Sista flottningssommaren var 1980 och deltat skulle därefter inte bli sig likt igen.

INVENTERINGSOMRÅDET
På kartan nedan ses inom röda linjer det område som inventerades 1997 och 2018. Gränserna fastställdes av ansvarig projektledare på Umeå kommun inför inventeringen 1997. Storavan, Stöcke, räknas till storområdet "Umeälvens delta och slätter" på Artportalen, men eftersom Storavan inte inventerades 1997 var det inte aktuellt att området skulle ingå i 2018 års inventering.

Inventeringar 1997 och 2018 skedde i området innanför den röda linjen. Karta skapad av: Christer Olsson

FÖRDELNING AV OLIKA BIOTOPER INOM INVENTERINGSOMRÅDET

För att inventeringssiffrorna ska bli jämförbara med andra större områden som fågelinventeras är det här på sin plats att dela in de olika förekommande biotoperna inom inventeringsområdet i olika kategorier – miljöer som förekommer i de flesta av delområdena.

A = Naturgranskog med en ålder på minst 75 år. I denna kategori hittas allt från i princip helt ren granskog av denna typ (t ex på Lill-Sandskär) till granskog med upp till ca 20 procents lövinslag (Väderhällan). Totalt täcker denna typ av biotop 202,4 ha inom inventeringsområdet.
B = Tättväxande lövsly på hygge som är 10-20 år gammalt, alternativt misslyckad tall/granplantering 10-20 år gammal där lövinslaget helt har tagit över. Totalt täcker dessa typer av biotoper 92,2 ha inom inventeringsområdet.
C = Gran/tallplantering som är 40-50 år där barrinslaget är kraftigt dominerande, med endast en mindre andel lövträd (mindre än 20 procent). Totalt täcker denna typ av biotop 131 ha inom inventeringsområdet.
D = Uppvuxen, helt lövdominerad skog (mindre än 10 procents barrinslag), ofta fuktigt växande. Den består främst av gråal, sälg, jolster och björk, på enstaka ställen med ett stort aspinslag. En del rönn hittas även. På många håll är undervegetationen rik på ormbunkar. I denna kategori hittas områden med mer än 50 procent av död lövved, men också områden med mindre än 5 procents inslag av död lövved. Totalt täcker denna typ av biotop 156 ha inom inventeringsområdet.
E = Strandäng som domineras av videsly. Detta är ofta fuktig eller mycket fuktig miljö, här ingår områden som tidvis står i vatten när högvatten råder. Ibland hittas ett litet inslag (max 10 procent) av ung sälg, klen björk och gråal i denna biotop. Totalt täcker denna typ av biotop 57,6 ha inom inventeringsområdet.
F = Öppen strandäng. Mindre än 10 procent av ytan är täckt av videbuskar eller annat lövsly. Stora delar av denna miljö står periodvis under vatten. Vegetationen kännetecknas främst av fräken, starr och kabbleka. Totalt täcker denna typ av biotop 46,1 ha inom inventeringsområdet.
G = Stugområde. Främst bestående av fritidshus, men med åren allt mer av året runt-boenden. Avser väl avgränsade tomter där vegetationen förstås är högst varierande! Totalt täcker denna typ av biotop 75,8 ha inom inventeringsområdet.

Utöver dessa mer allmänt spridda miljöer hittas specifika och ofta fågelrika miljöer som är väldefinierade men som återfinns endast inom ett eller två delområden. Dessa är:

H = F d industritipp (Obbola). Täcker en yta av 7,1 ha.
I = Ren, uppvuxen och tät bladvass, Täcker totalt 1,2 ha i delområde Obbola.
J = Kärr med inslag av lerbleke. Täcker totalt 1,1 ha i delområde Obbola.
K = Trädfri våtmyr. Den 12,4 ha stora Stor-Nabbviken är av denna karaktär (delområde Väderhällan).
L = Kalhygge 1-5 år, med små plantor och lågt, glest sly. Täcker sammanlagt 13 ha i delområdena Lill-Nabbviken och Väderhällan.
M = Alrikkärr. En 1,4 ha stor representant för denna typ av biotop hittas i delområde Lill-Nabbviken.
N = Sötvattenstjärn. Två sådana hittas i inventeringsområdet: Ringsjön om 2,2 ha i delområde Lill-Tuvan och den 0,2 ha stora Svinviken på Stor-Sandskär.
O = Exponerad sandstrand. Denna typ av biotop är under vattenytan vid högvatten, men ovan densamma vid normalt – lågt vattenstånd.

Sammanlagt hittas denna biotop på en yta som täcker 25,8 ha vid normalvattenstånd.
P = Öppen kärrmark. En vattensjuk avsnörd älvfåra på Sand, om 2,2 ha, utgörs av denna biotop.
Q = Anlagd damm. Förutom de 11,8 ha stora dammarna inom delområde Västerfjärden hittas en anlagd damm på Lill-Sandskär, vilken minskat i storlek sedan 1997, och nu endast mäter 0,2 ha.
R = Av hästar och nötkreatur betade strandängar. Dessa är anlagda efter bortröjande av alla träd och allt sly, som en del i kompensationsåtgärderna vid Botniabanans byggande, liggandes i nära anslutning till densamma i delområde Västerfjärden, och mäter 94,9 ha.
S = Brukad jord. Alltjämt av jordbruket använd mark som främst används för spannmålsodling. Hittas inom delområdena Sundshålet och Västerfjärden och mäter en yta av 24 ha.
T = Torrmyr med viss vegetation av björk. Den 2,2 ha stora Lill-Nabbviken är en sådan biotop.
U = Exponerad stenstrand. Täcker en yta av 1,9 ha i delområde Obbola.

Till allt detta ska läggas vad som kan karakteriseras som "övriga miljöer". Med sådana menas vägar, vändplaner, upplagsplatser för båtar eller virke, uppställningsplatser för husvagnar och andra av människan i högsta grad påverkade miljöer som inte ligger på avgränsade stugtomter. Dessa hittas med en total yta av 25,4 ha inom inventeringsområdet.

Vänd för populationstrender

Tropisk regnskog? Nej, delar av alrikkärret vid Lill-Nabbviken i slutet av juni 2018! Foto: Christer Olsson

POPULATIONSTENDENSER FÖR REVIRHÄVDANDE ARTER INOM INVENTERINGS-OMRÅDET 1997 OCH 2018

ANTAL REVIR TOTALT

Art	**1997**	**2018**	**Förändring**
Bergand	4	0	-
Bergfink	1	0	-
Bivråk	1	1	0
Björktrast	50	134	+
Blåmes	77	128	+
Bläsand	21	11	-
Bofink	217	329	+
Brushane	18	26	+
Buskskvätta	1	11	+
Dammsnäppa	0	1	+
Domherre	31	15	-
Drillsnäppa	29	36	+
Dubbeltrast	0	1	+
Duvhök	1	0	-
Dvärgmås	11	26	+
Enkelbeckasin	32	23	-
Fiskmås	49	28	-
Fisktärna	35	36	+
Flodsångare	0	1	+
Gluttsnäppa	6	11	+
Gransångare	5	11	+
Grå flugsnappare	98	98	0
Grågås	0	2	+
Gråspett	1	1	0
Gråtrut	2	2	0
Gräsand	69	87	+
Gräshoppsångare	1	2	+
Grönbena	5	6	+
Grönfink	41	40	-
Grönsiska	86	105	+
Grönsångare	52	13	-
Gulsparv	17	16	-
Gulärla	5	11	+
Gärdsmyg	1	4	+
Gök	4	1	-
Göktyta	0	1	+
Hornuggla	0	1	+
Hussvala	7	1	-
Hämpling	0	2	+
Härmsångare	2	0	-
Jorduggla	0	1	+
Järnsparv	34	38	+
Järpe	20	6	-
Kanadagås	0	17	+
Knipa	53	28	-
Knölsvan	0	1	+

Art	1997	2018	Förändring
Koltrast	49	49	0
Korp	0	1	+
Kricka	35	36	+
Kråka	21	25	+
Kungsfågel	43	34	-
Kustlabb	1	1	0
Kärrsångare	1	0	-
Ladusvala	7	18	+
Lundsångare	1	0	-
Lärkfalk	0	1	+
Lövsångare	410	376	-
Mindre flugsnappare	1	2	+
Mindre hackspett	5	1	-
Mindre korsnäbb	2	2	0
Mindre strandpipare	4	2	-
Morkulla	10	18	+
Mosnäppa	1	0	-
Näktergal	1	0	-
Nötkråka	1	0	-
Nötskrika	13	5	-
Nötväcka	0	16	+
Ormvråk	1	1	0
Orre	5	0	-
Pilfink	0	6	+
Pärluggla	1	0	-
Ringduva	31	50	+
Rosenfink	6	12	+
Rödbena	31	27	-
Rödhake	51	121	+
Rödstjärt	4	3	-
Rödvingetrast	99	129	+
Silvertärna	109	90	-
Skata	10	19	+
Skedand	12	15	+
Skogsduva	1	0	-
Skogssnäppa	2	0	-
Skrattmås	58	39	-
Skäggdopping	36	23	-
Småskrake	59	67	+
Snatterand	1	1	0
Sparvhök	1	1	0
Spillkråka	5	3	-
Steglits	0	2	+
Stenknäck	0	3	+
Stenskvätta	1	3	+
Stjärtand	13	3	-
Stjärtmes	1	3	+
Storlom	1	1	0
Storskrake	10	30	+
Storspov	30	31	+

Art	1997	2018	Förändring
Strandskata	3	5	+
Större hackspett	12	11	-
Större strandpipare	4	5	+
Svarthätta	8	27	+
Svartmes	25	19	-
Svartvit flugsnappare	61	58	-
Svärta	1	2	+
Sånglärka	0	21	+
Sångsvan	0	2	+
Sädesärla	31	52	+
Sävsparv	128	139	+
Sävsångare	21	11	-
Talgoxe	82	125	+
Talltita	50	28	-
Taltrast	17	31	+
Tofsvipa	1	37	+
Tornfalk	0	2	+
Tornseglare	7	0	-
Trana	1	6	+
Tretåig hackspett	1	2	+
Trädgårdssångare	124	136	+
Trädkrypare	19	13	-
Trädpiplärka	39	26	-
Törnskata	2	1	-
Törnsångare	12	3	-
Videsparv	1	0	-
Vigg	109	87	-
Årta	6	1	-
Ängspiplärka	4	21	+
Ärtsångare	13	10	-
Antal arter:	**107**	**111**	

Ökning *Minskning* *Oförändrad*

SAMMANFATTNING

Inventeringsområdet hyser en mycket dynamisk natur, där stora förändringar av miljöerna har skett på naturlig väg under överskådlig tid. De processer som påverkar biotoperna i deltat mest är den kontinuerliga landhöjningen (ca 0,9 cm per år), sedimenteringen av älvtransporterat slam (beräknades till 127 000 ton vid en undersökning 1970), Umeälvens högst varierande vattenstånd, samt fortlöpande skoglig succession, där ovan ytan uppstigna grund snart förbuskas, därefter kommer olika lövträd in efter en tid, vilka sedan avlöses av granen varpå många lövträd, främst gråalen, med tiden förtvinar i granars mörka skugga.

Deltaområdet har därutöver förändrats radikalt via mänskliga ingrepp och aktiviteter mellan inventeringarna 1997 och 2018; Botniabanan skär numer tvärs igenom de norra delarna av inventeringsområdet, stugbebyggelsen har ökat mycket kraftigt i

Hona av mindre flugsnappare på Stora Tuvan 16.7 2018, varnande för ungkull i närheten. Denna ö är Västerbottens säkraste häckningslokal för arten. Foto: Christer Olsson

flera av de här inventerade delområdena och trafiken av allehanda flytetyg har ökat synnerligen påtagligt sedan 1997. Alla dessa naturliga eller människopåverkade inslag i inventeringsområdets biotoper har lett till en sällsynt rik förekomst av vitt skilda biotoper – många av dem med ett mycket rikt fågelliv!

Vid tiden för inventeringen 1997 hyste författaren stor oro över framtiden för deltaområdets fågelliv, eftersom endast Stora Tuvan var formellt skyddat via upprättat naturreservat. Många hot var då skönjbara. Denna oro har i dagsläget stillats tack vare det stora deltareservat som formellt invigdes hösten 2008, vilket täcker större delen av det här inventerade området.

I långa tider har Umeälvens deltaområde, med all rätt, mest varit känt för sitt rika utbud av rastande fåglar, främst om våren. Inventeringar både 1997 och 2018 visar dock att det är med all rätt som vi kan tala om detta delta även som ett mycket viktigt område för häckande fåglar, i första hand avseende våtmarksbundna arter. Vid 1997 års inventering karterades 107 arter med revir inom det här aktuella inventeringsområdet, mot 111 arter 2018. Vi hittar här 2018 exempelvis den avgörande andelen av hela den västerbottniska stammen av skäggdopping!

Avsikten med denna rapport är att lyfta fram och visa på deltaområdets viktiga roll som häckningsplats för ett flertal, främst våtmarksbundna och lövskogsälskande, fågelarter. Förhoppningsvis kommer den att visa på värdet av en mer regelbunden uppföljning från ansvariga myndigheters sida av

Umeälvens deltas rika utbud av revirhävdande fågelarter. En annan from önskan är att den ska kunna vara en viktig vägledning vid många typer av naturvårdsfrågor som har anknytningar till deltat; sådant kan vara ändrade skötselplaner i reservatet, önskemål från stugägare om muddring av farleder, reglering av fritidsbåtstrafiken, exploateringar i deltats närhet som kan tänkas påverka fågellivet, samt mycket annat som kan förmodas ske i närheten av det kraftigt expanderade Umeå.

Tack vare ekonomiskt stöd från Alvins fond har denna tidskrävande inventering kunnat genomföras.

En tryckt och mycket mer detaljerad rapport på 103 sidor kan köpas från författaren för 80 kronor + eventuellt porto. Obs! Finns endast i begränsad upplaga.

Christer Olsson
e-post: olssoncito@hotmail.com

REFERENSER

Elmberg, J. 1985. Umeälvens utloppsområde. Dokumentation av fågelfaunan. Länsstyrelsen i Västerbottens län, naturvårdsenheten, meddelande nummer 5. Skrift om 90 sidor.
Elmberg, J. 1981. Fåglar på Villanäs. Fältbiologerna. Umeå.
Ericson, L. m fl. 1979. Sea-shore vegetation around the Gulf of Bothnia. Wahlenbergiana, volym 5.
Green, M, Haas, F. & Lindström, Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2017. Lunds universitet.
Haglund, B. 1937. Från kust till fjäll. Stockholm.
Haglund, B. 1938. Fågelnotiser från Västerbotten. Fauna och flora 32: 49-65.
Haapanen, A. m fl. 1979. Breeding waterfowl populations in northern Fennoscandia. Ornis Scandinavica 10: 145-219.
Hörnberg, E. 1970. Umans nedre dalgång. Ur Umeå sockens historia. K Fahlgren (red). Umeå.
Hörnberg, E. 1974. Umeälven och Vindelälven. Del 1. Fluvial morfologi och fluviala processer i Umeälvens nedersta lopp. UNGI. Rapport 32. Uppsala.
Malmstigen, J-E. 1967. Sammanställning av fågelfaunan på Ängsbacka och Bergön t o m 1967. Fältbiologerna. Umeå.
Malmstigen, J-E. 1969. Fågelrapport (södra Västerbotten) 1960-1968. Vår fågelvärld 28: 272-277.
Malmstigen, J-E. 1969. Sammanställning av ornitologiska observationer på Ängsbacka och i Bergöområdet under åren 1968 och 1969. Fältbiologerna. Umeå.
Malmstigen, J-E. 1970. Ängsbacka och Bergön. 1970 års fågelobservationer. Fältbiologerna. Umeå.
Nilsson, L. 1976. Internationellt betydelsefulla rast- och övervintringsplatser för andfåglar i södra Sverige. Vår fågelvärld 35: 130-136.
Nilsson, S. G. 1976. Hur ska naturområden värderas? Exempel från fågellivet i sydsvenska sjöar. Fauna och flora 71: 136-144.
Nordwall, F. 1988. Fåglar på Villanäs 1981-1985. Fältbiologerna. Umeå.
Olsson, C. 1982. Sammanställning av ornitologiska observationer från Ängsbacka och Bergön 1971-1981. Fältbiologerna. Umeå.
Olsson, C. 1997. Fåglar i Västerbotten (nr 4 1997), 22: 122-140. Umeå.
Olsson, C. 1997. Umeälvens delta, Inventering av häckande fågel. Umeå kommun, Samhällsbyggnadskontoret, Miljöenheten. 118 sidor. ISBN 91-973113-9-1.
Olsson, C. & Wiklund, J. 1999. Västerbottens fåglar. Umeå. ISBN 91-973576-0-X. 656 sidor.
Ottosson, U. m fl. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. 2012. SOF, Halmstad.
Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.
von Post, T. 1956. Umeåtraktens natur. Ur "Natur i Västerbotten och Norrbotten".
Wachtmeister, C-F. 1958. Umeåtraktens fåglar. Västerbotten 39: 9-37.

Ume Bird Race – nu större än någonsin

Isak Vahlström

Frostiga förhållanden men stämning på topp, som sig bör vid starten av Ume Bird Race.
Foto: Tommy Magnusson

Lördagen den 19 januari i år gick världshistoriens största Ume Bird race och Sveriges största vinterfågelrace av stapeln. Totalt 121 anmälda deltagare fördelat på 35 lag stod startklara kl 8.30 för att under 6,5 intensiva timmar försöka se så många fågelarter som möjligt. Detta var rekord i både antalet lag och antalet deltagare. Bara någon vecka tidigare hade havet varit helt öppet men några kalla dagar innan racet hade totalt ändrat förutsättningarna. Även racedagen blev kylig och på morgonen låg temperaturen på runt -20 grader. Ny art för racet blev kornsparv som höll till vid fodercentralen i Holmsund och blev känd bara två dagar innan racet. Den kunde ses av flertalet lag som dessutom belönades med både vinterhämpling och stare på samma lokal. Kungsfågeln hade ett dåligt år och observerades inte av ett enda lag.

I miljöklassen försvarade Zoothera bikers (31 arter) titeln och fick äran att mottaga det nya vandringspriset i form av en tofsmes i trä snidad av Kjell Wågberg. Det vinnande konceptet i miljöklassen var en väl uttänkt strategi med cyklar i stan, buss till Holmsund och en ny uppsättning cyklar där. Laget blev därmed det enda miljölaget att få in kornsparven och fick dessutom in samma sparvuggla från bussen både till och från Holmsund. Två i miljöklassen blev skidlaget Skatvasan (28 arter) som skidade ut till Röbäck för att bli ensamt miljölag att få in tofsmes. Cykellaget Re-ekrat (26 arter) lyckades med konststycket att få in sparvuggla och havsörn i samma kikarfält och knep därmed en tredjeplats i miljöklassen.

I den miljöovänliga klassen skulle det visa sig vara en vinnande strategi att köra till Järnäs där havet fortfarande var öppet. Under genomgången fick artlistan följas till botten och i slutändan stod det mellan De Desillusionerade och Längre än Järnäs som båda kört

Jörgen Wiklund tillber högre makter för att utöka artlistan. Foto: Katarina Stenman

dit. Tillslut var det De Desillusionerade som med sina 42 arter tog hem segern, blott en småskrake före Längre än Järnäs (41 arter). Båda lagen fick in tunga racearter som tobisgrissla och salskrake. Trea i miljöovänliga klassen blev Kaffe å bulla (40 arter) som kunde stoltsera som enda lag med järnsparv.

Under kvällen delades också priset för årets fågelupptäckt i Västerbotten 2018 ut. Då 2018 varit ett riktigt raritetsår i landskapet hade juryn inte haft en lätt uppgift och det hela slutade med att Tommy Magnusson för sin upptäckt av knölsvärta fick dela priset med Jonas Gustafsson för sin blåkråka.

Tack till Mats Andersson, Rolf Sandberg och Stefan Delin för ett väl arrangerat race och tack till alla deltagare som gör Sveriges största vinterfågelrace möjligt. Börja lägga upp strategin inför nästa år redan nu.

Vinnande lag i miljöklassen. Från vänster: Petter Karlsson, Julia Pettersson, Andreas Garpebring (med vandringspriset) och Anna Hallmén. Foto: Tomas Staafjord

Riksinventering berguv 2019 & 2020

Niklas Andersson

Från flera landskap kommer rapporter om en kraftig minskning av berguven. BirdLife Sverige har därför beslutat att följa upp arten genom att genomföra en riksinventering av arten 2019 och 2020. Anledningen att inventeringen görs under två år är för att berguven i norra Sverige är beroende av sorkpopulationernas fluktuationer mellan olika år. Under ett dåligt sorkår hörs betydligt färre ropande uvar än under ett bra sorkår.

Lyssna i februari till april!
Under vinter- och vårkvällar från 1 februari till 30 april behöver så många som möjligt av de optimala uvlokalerna besökas. Optimalt är att lyssna 30 minuter innan solnedgång till en timme efter solnedgången. Störst chans att höra uv ropa är när det blir så mörkt att man inte längre kan läsa en dagstidning. Vid mulet väder i skymningen kan uven börja ropa tidigare.

Vindstilla kvällar är bäst (max 3 m/s) och framförallt efter dagar när det varit varmt och det börjar tina snö från träden och bli dagsmeja med takdropp. Kvällar med blåst är olämpliga att inventera p.g.a. att det är svårt att höra berguvslätet då!

Ensamma uvhanar kan ropa betydligt mer och kan hålla på längre tid under natten och även förflytta sig mellan olika platser. På uvlokaler där det finns både hane och hona är det ofta tystare och där det blir det viktigare att pricka in rätt skymningsljus.

Hur låter berguv?
Hanens dova stämma hörs från berg, men även från skogsmark, skärgårdsöar etc. och kan höras långa sträckor. Uvens läte är en tvåstavig dov stämma som hörs med jämna intervall (6-12 sekunder). "Hoo-åå" På långt håll hörs bara första stavelsen. Notera tidsintervallen mellan ropen! Det kan oftast avslöja om det är en uv du hör eller någon annan uggleart som man kan förväxla den med.

Förväxlingsrisker
Berguvens läte kan förväxlas med framförallt hornuggla och slaguggla. Hornugglans rop är likt en berguvs rop men är enstavigt "oh" och med snabbare intervall än berguv ofta 2-3 sekunder mellan ropen. Den hörs ej heller lika långt och är man osäker kan man förflytta sig en bit och höra om lätet kommer från en annan riktning t.ex. från en talldunge eller ett skogsbryn eller strandskog. Då är det mer

Berguv, riksinventeringsart 2019 & 2020.
Foto: Niklas Andersson

troligt en hornuggla du hör. Slagugglans låte är likt berguvens och hörs långt men har längre ropfrekvens mellan "stötarna" och där följs den första stöten av en efterstöt 3 sekunder senare så det låter "vo-hå —— vo-ho" En annan art som i allmänheten ibland förväxlar med berguv är ringduvans spelläte som hörs i april till juni.

Rapportering
Rapportering görs på Artportalen där ropande hanar/par läggs in. Rapporterna blir automatiskt dolda under 2019 och 2020 (oavsett vilket kriterium du anger för observationen) eftersom berguv är en art som är störningskänslig och behöver skydd. Rapportera även obsarna till lokala kontaktpersoner i Västerbotten, som är Ulf Sperens 070-207 94 26 och Per-Olof Nilsson 070-494 72 30. Rapportera även till kontaktpersonerna om ni varit ute och lyssnat vid lämpliga biotoper och inte hört något.

Mer information finns på BirdLife Sverige's hemsida.
http://birdlife.se/fagelskydd/inventeringar/riksinventering-berguv/
SOF BirdLife Sverige

Inbjudan till BirdLife Sveriges riksstämma 2019

År 2019 kommer BirdLife Sveriges riksstämma hållas i Västerbotten och arrangeras i samarbete med VOF. Alla medlemmar i BirdLife (vilket inkluderar alla VOF-medlemmar då vi nu ingår i den s.k. "Kedjan" och har gemensam medlemslista med BirdLife) inbjuds att deltaga riksstämman. Anmälan görs på Internet.

När:
Riksstämman hålls 13–14 april. Fredag 12 april anordnas ett seminarium; se nedan.

Var:
Riksstämman genomförs på Västerbackens Hotell & Konferens i Holmsund, där det blir inkvartering främst i tvåbäddsrum men även i enstaka enkelrum.

Resa:
Vi rekommenderar tåg eller buss till Umeå C; därefter buss nr 124 till Holmsund C. Om du kommer med flyg tar du flygbussen in till Umeå C; därefter ovan nämnda buss till Holmsund C. Sträckan mellan Holmsund C och vår konferenslokal är inte lång. Om du inte vill promenera så ordnar VOF med transport. I anmälan anger du hur, när och var du ankommer liksom avreser – detta för att underlätta logistiken för arrangören.

Motioner:
Motioner ska vara inlämnande senast den 14 februari 2019 och skickas till: lotta.berg@birdlife.se. Motion till ordinarie riksstämma får lämnas av regionalförening eller av minst fem medlemmar gemensamt. Styrelsen ska yttra sig över motionen till stämman. OBS! Det är viktigt att hålla tiden för att styrelsen ska hinna behandla motionen.

Seminariet:
Fredag 12 april mellan kl. 10.00 och 16.30 har vi som traditionen bjuder ett seminarium. 2019 handlar det om fågelskyddsjuridik. Ett översiktligt program kommer att finnas på här på hemsidan så fort det är klart.

Kvällsprogram:
Under fredag kväll och lördag kväll arrangerar VOF flera intressanta föredrag och andra evenemang. På fredagen redogör Umedeltats fältstation för sin verksamhet och därefter berättar Christer Olsson om den vitryggiga hackspettens status i Västerbotten, om dess historia och nutid.

På lördagen hålls föredraget "Videsparven – globalt hotad art med rötter i öst" av Lars Edenius, professor på SLU. Vi avslutar lördagskvällen med ett bildquiz samt eventuellt – om deltagarna orkar med – en kortare bildvisning från fågelåret i Västerbotten 2018. Dessutom arrangeras ett lotteri med fina priser.

Riksstämman:
Riksstämman inleds lördag 13 april kl. 9.00 och avslutas till lunch på söndag 14 april. Sedvanliga stämmoförhandlingar inklusive val till styrelsen, årsredovisning, budget och verksamhetsplan behandlas, liksom motioner. Särskilda uppdrag från förra riksstämman kommer också att rapporteras. Det finns möjlighet att föreslå ärenden och frågor som kan tas upp på stämman. Dessa skickas till lotta.berg@birdlife.se i god tid före mötet.

Exkursioner:
VOF erbjuder morgonexkursioner under lördag och söndag. Vi kommer att fokusera på Umeälvens delta och slätter, som vid tidpunkten för riksstämman vanligtvis har som mest med fågel. Vi kommer under både lördag och söndag att besöka Storavan samt "skådarlimpan" vid Degernäsbäcken. Det kommer även finnas möjlighet att delta i ringmärkning av förhoppningsvis snösparvar och andra vårfåglar.

Det går naturligtvis bra att ta sovmorgon för dem som vill detta – närområdet är fantastiskt fint och sista åren har en stor och av Västerbottens ornitologer välkänd fågelmatning funnits, bara hundra meter från vår konferenslokal.

Anmälan:
Anmälan görs på hemsidan **senast den 28 februari.** Där anger du också hur och när du kommer. Länk till anmälningsfomulär: http://birdlife.se/anmalan/anmalan-formular/.

För praktiska frågor, kontakta Niklas Andersson på idunarama@gmail.com. Välkommen till riksstämman 2019!

Lotta Berg, ordförande BirdLife Sverige
Niklas Andersson, vice ordförande VOF

Välkomna till Västerbottens Ornitologiska Förenings årsmöte 2019

Styrelsen kommer berätta om hur det går för de olika projekten inom VOF samt presentera föreningens ekonomi. Vi kommer även ha val till styrelse med mera. Därefter kommer Thomas Birkö berätta om arbetet som görs för att stoppa ägginsamling och även om den landsomfattande berguvsinventering som ska göras de kommande två åren. Föreningen bjuder på fika. Vi hoppas att så många som möjligt av våra medlemmar vill delta!

När? Söndagen 24 februari kl 15.00.
Var? Folkets hus i Umeå.

/Ordf. Jonas Gustafsson

Sällan skådat

Albin Enetjärn

2018 blev ett sällan skådat (pun intended) år vad gäller rariteter i Västerbotten. Det som framför allt kommer bli ihågkommet är nog vårens och sommarens häftiga arter i form av knölsvärta, blåkråka och fjälluggla. Men även slutet av 2018, liksom starten av 2019 skulle visa sig bjuda på en del ovanliga fåglar.

Kaspisk trut är nog en art som många förväntat sig skulle dyka upp i Västerbotten förr eller senare, inte minst med tanke på den närmast exponentiella utvecklingen av fyndbilden söderut i landet. Det råder dock ingen tvekan om att det krävs vissa förstudier av (och en viss förkärlek för?) unga trutdräkter för att man som skådare säkert ska kunna skilja snarlika arter från varandra. Men den 21 oktober var det i alla fall precis det som Niklas Andersson, Agnes Eriksson och Joakim Lessman lyckades med inne på Dåvamyrans soptipp. Truten som var en 2k-fågel, det vill säga inne på sitt andra kalenderår, sågs i 15 minuter under början av eftermiddagen och larmades sedermera ut på den lokala SMS-gruppen "Umeålarmet". Trots eftersök lyckades fågeln inte återfinnas, varken under samma dag eller vid senare tillfällen. Eftersöket försvårades av att Dåvamyrans soptipp är belagd med beträdnadsförbud och möjligheterna att se in på området från utsidan är begränsade (de tre upptäckarna hade dock tillstånd att vistas på området).

Kaspisk trut (till vänster) delvis skymd av en gråtrut. Foto: Niklas Andersson

Kaspiska truten i ensamt majestät. Foto: Niklas Andersson

Den 10 november upptäcktes årets första tretåiga mås av Emmanuel Naudot när den sträckte förbi Lövö-udden, Holmsund. Även dagen därpå sågs en tretåig mås på lokalen, denna gången av flera olika skådare, och även från Blågrundsudden lite längre söderut kunde en trolig tretåig mås ses sträcka förbi långt ute till havs. Även denna dag var det dock Emmanuel som skulle toppa den "tretåiga-måsligan". Posterad längst ut på Tavastudden utanför Täfteå kommer man nära sträckande fåglar och denna dag fick Emmanuel belöning för den långa promenaden ut dit genom att se inte mindre än fyra sträckande tretåiga måsar! 10-11 november blev de enda dagarna med observationer av arten i Västerbotten 2018.

Den 20:e november fick Jan Eriksson en trevlig överraskning när han kastade ett öga på fågelmatningen ute på gården i Degernäs. Den bruna klumpen på marken var definitivt ingen brunråtta, utan Västerbottens femte större turturduva! Fågeln flög först iväg men kunde snart återupptäckas av tillresta skådare. Den rara gästen visade sig, precis som flera tidigare av de större turturduvorna i Västerbotten, stanna på platsen ett tag och kunde således glädja många ditresta gäster. Den sista observationen gjordes av Jan själv vid lunchtid den 12 december då den satt och putsade sig i favoritbjörken.

Större turturduvan i favoritbjörken. Foto: Niklas Andersson

Det sista tillskottet till 2018 års artlista i Västerbotten visade sig bli den smådopping som Christer Olsson upptäckte i Umeå uthamn, i höjd med Fodercentralen, den 9 december. Även Karl-Gunnar Rehn hann se fågeln under samma eftermiddag men redan dagen därpå tycks den ha försvunnit från platsen. Det skulle emellertid inte dröja länge tills nästa smådopping i landskapet dök upp. Den 5:e januari upptäckte Mattias Laisfeldt och Niklas Lindberg Alseryd en individ i Bovikfjärden strax norr om Skellefteå. Den sista fågelarten för landskapet 2018 blev med andra ord en av de första 2019!

En annan ovanlig Vb-gäst som observerades på båda sidor nyårsstrecket var kattuggla. Den upptäcktes först av Mats Strandberg sent på eftermiddagen den 19 december, spelandes i närheten av Häradsvägen på Backen i Umeå. Fågeln hördes sedan inte förrän den 4 januari och därefter sporadiskt fram till och med den 10 januari. Efter det blev det återigen tyst, men precis när denna text skrivs den 24 januari så hördes ugglan kort på kvällen. Denna gång på Gran, alltså något närmare centrum än tidigare. Många är vi som hoppas att den kan tänka sig stanna framåt våren och kanske börja spela mer frekvent vad det lider.

En ovanlig gäst som dök upp vid 2019's absoluta början var den svartnäbbade islom som sågs under knappt två timmars tid på nyårsdagens förmiddag. Fågeln höll till i havet utanför Lövöudden. En riktigt smakfull start på denna årets första skådardag som blivit något av en tradition bland många fågelskådare.

Till sist måste också nämnas den kornsparv som upptäcktes vid Fodercentralen, Holmsund den 17 januari av Birger Risberg. Fågeln som på lite avstånd var förvillande lik en ung färglös gulsparv hade förmodligen varit på plats på lokalen redan den 5 januari då Niklas Andersson sett en fågel bland gulsparvarna som inte riktigt stämde med just gulsparv. Det var dock först vid Birgers rapport den 17:e som polletten föll ner. Kornsparven föreföll trivas i den stora gulsparvsflocken och är fortfarande kvar på lokalen när denna artikel skrivs. Sedan tidigare finns ett fåtal fynd av kornsparv i Västerbotten, men dessa är alla gjorda under vår och sommar och utgör individer som snabbt lämnat lokalen. Årets kornsparv var därför en välkommen gäst bland många västerbottniska skådare och gladde inte minst flera fotografer som fått bilder på fågeln i det krispiga vintervädret som rådde i mitten på januari.

Grappos alternativa fågelfakta – #3 Nötväckan

Andreas Garpebring

Nötväckan är naturens värsta pratkvarn. Den är totalt oförmögen att hålla käften så länge den är vaken, och många nötväckor pratar även i sömnen. Oftast är det inte så lätt för en utomstående att avgöra om nötväckan babblar på i vaket tillstånd eller om den pratar i sömnen då allt den säger bara framstår som meningslöst ordbajs.

Några av nötväckan vanligaste läten är "win-win situation", "effekthemhämtning", "strukturell omorganisering" och "offentlig-privat samverkan". En mycket stor andel av nötväckorna har karriärer som yrkes- eller fritidspolitiker. De flesta nötväckor är mycket illa omtyckta bland andra fåglar vid fågelbordet, då de oftast beter sig som om den offentliga fågelmatningen är deras egen privata egendom. Dessutom medför deras närvaro att inga andra fåglar får en syl i vädret.

Nötväckan får sig en rejäl sågning i detta nummers "Grappos alternativa fågelfakta". Foto: Andreas Garpebring

Alla nötväckor är erkänt dåliga lyssnare vilket gör att nästan samtliga nötväckeäktenskap slutar i skilsmässa inom mindre än ett år efter parbildningen. Nötväckan har på senare år kraftigt expanderat sitt utbredningsområde och spridit sig till områden där den förut helt saknades. Anledningen till detta tros vara det förändrade politiska klimatet.

Skådarprofilen

Pontus Wennesjö

I den här artikelserien ska vi följa och lära känna skådare i länet. Både nya ansikten liksom mer etablerade personligheter kommer presenteras. I detta numret träffar vi Pontus, som har rötterna i Östersund men numera bor i Umeå.

Namn: Pontus Wennesjö

Född (år + stad): 1992 i Östersund. Där växte jag även upp innan jag, via en mellanlandning under några år på Ottenby fågelstation, hamnade i Västerbotten.

Bor i: Umeå, på Mariehem.

Presentation (varför du började skåda?): Så länge jag kan minnas har det alltid funnits ett stort naturintresse hos mig. Fåglarna kom in i bilden på allvar när jag fick en fågelbok av min mamma. Då var jag åtta år och sen den dagen har jag varit fast! Längst bak i boken fanns såklart en krysslista och jag tror att den bidrog till mycket av upptäckarglädjen i början.

Ortolansparv. Och så Pontus i bakgrunden förstås! Foto: Pontus Wennesjö

Favoritlokal (varför?): I Västerbotten skulle jag säga Tavastudden en tidig morgon i september. Det är en vacker och spännande lokal som dessutom har potential för att det ovanliga ska dyka upp. Min favoritskådning är att slita efter tättingar i buskar och längs stränder och då är Tavastudden fin. Skulle det råka vara lugnt i buskarna har man alltid havet att blicka ut över där.

Häftigaste fågelupplevelse: En av de häftigare och som jag har hyfsat färskt i minnet är ifrån sommaren 2017 när jag var på Kuba. Under en oplanerad skådartur i regnskogen fanns plötsligt ett hål i marken som visade sig vara ingången till en rätt gedigen grotta. Spontanhittar man en grotta måste den såklart undersökas och väl där nere satt ett par kubaugglor på dagkvist (där fanns faktiskt en trädrot). Runt om dem på alla väggar och i taket bodde dessutom hundratals fladdermöss och en gäng tarantellor. Samma dag lyckades jag även se bikolibri, världens minsta fågel, och runt hälften av alla andra kubanska endemer. En mycket lyckad och minnesvärd dag!

I min skådarmatsäck finns alltid: Jappchoklad såklart, det förgyller alla typer av skådning!

Vad gör du när du inte ringmärker/skådar fågel: En stor del av min tid pluggar jag på läkarprogrammet i Umeå och beräknar att bli klar med studierna nu i juni. Annars gillar jag det mesta kring friluftsliv och även fast kikaren oftast hänger runt halsen hinner jag med lite skidåkning, vandring och annat hurtigt emellanåt.

Drömresemål: Jag har länge haft en dröm om att skåda i Himalaya någon gång. Både Bhutan och Nepal känns väldigt spännande och verkar ha ett häftigt fågelliv.

VOF:s Kommittéer och Projekt

Rapportkommitté landskapet Västerbotten
Niklas Andersson
Norra Slevgränd 127
906 27 Umeå
070-3886353

Rapportkommitté Södra Lappland
Håkan Rune
Höjdvägen 7G
923 31 Storuman
070-2886678

Stora Fjäderägg Fågelstation
Niklas Lindberg Alseryd
nlindbergalseryd@gmail.com
Orgelstråket 12
903 53 Umeå

Umedeltats Fältstation
Anna Sundelin
Gnejsvägen 1
907 40 Umeå
073-8487556

Projekt Kungsörn och Pilgrimsfalk
Per-Olof Nilsson
Sandbackavägen 28C
90346 Umeå
070-4947230

Projekt Havsörn och Örnutfodring
Jan-Erik Wallin
Sågställarvägen 2A
907 42 Umeå

Projekt Berguv Nord
Ulf Sperens
Svedjebacken 2
904 31 Umeå

Projekt Sädgås och Trana Västerbotten
Ulf Skyllberg
Brännavägen 38
907 88 Täfteå
090-51530

Aktuell information

VOF:s hemsida
Senaste nytt och information om föreningens verksamhet på http://vofnet.norrlandsnatur.se/

Artportalen - Rapportsystemet för fåglar
Rapportera dina senaste observationer och ta del av andras fynd, både lokalt, regionalt och nationellt på http://artportalen.se/TodaysSightings/Observerad/Alla/Alla%20arter/V%C3%A4sterbotten/Alla%20lokaler/Idag/Ingen/Status

Fåglar i Norra Kvarken
Rapportera och se färska summeringar av sträckande och rastande fåglar på http://fagel.slu.se/

Upphittade ringar
Skickas till Ringmärkningscentralen Naturhistoriska Riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm. Ange när, hur och var ringen hittades. Även via internetformulär på Naturhistoriska riksmuseets hemsida http://www.nrm.se/

Facebookgrupper
"*Fåglar i Västerbotten*" - för diskussioner och allmän info om fåglar och fågelskådning i Västerbotten.
"*Fågelskådning i Umeå*" - fåglar och fågelskådning med fokus på Umeå.
"*Stora Fjäderäggs Fågelstation*" - Stora Fjäderäggs egna facebooksida där du kan ta del av aktuell verksamhet.

Kontakta oss om någon av uppgifterna inte stämmer

Lokalföreningar / Lokala kontaktpersoner

Umeå Fågelförening: Marcus Östman, Kragvägen 10, 904 41 Röbäck, 073-6128001
Skellefteå Fågelförening: Urban Lundström, Bolagsbacken 6, 896 93 Gideå, 073-0867667
Lycksele: Per Hansson, Brännbergsvägen 1A, 921 36 Lycksele, 0950-10804
Vindeln: Henrik Sporrong, Tåvägen 5, 922 00 Vindeln, 0933-61414
Vännäs: Christer Laggar, Strand 214, 911 93 Vännäs, 070-6517398
Malå: Leif Bildström, Smultronstigen 33, 930 70 Malå, 0953-21477
Nordmaling: Jean-Michel Roberge, Håknäsbäcken 3, 914 96 Håknäs, 073-0637997
Norsjö: Vakant (Är Du intresserad av att bli kontaktperson här? Kontakta oss!)
Robertsfors: Mats Walheim, Rislandet 38, 915 91 Robertsfors, 0934-40065
Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, PI 673, 920 70 Sorsele, 0952-10490
Storuman: Håkan Rune, Höjdvägen 7G, 92331 Storuman, 070-2886678
Vilhelmina: Inga Olofsson, Nedre Malgonäs 3149, 912 92 Vilhelmina, 0940-20157
Åsele: Sture Gustafsson, Strandgatan 55E, 910 60 Åsele, 0941-66518
Dorotea: Per-Anders Persson, Hökberget, 910 70 Dorotea, 0942-10580

